

რუსთველი მიტროპოლიტი იოანე (გამრეკელი)

საქართველოს გზა

„ჩვენი ხსნა ღვთისა და ჩვენს ხელშია“

ქვეყანა, რომელიც აღმოსავლეთის და დასავლეთის, ჩრდილოეთის და სამხრეთის გზაჯვარედინზე მდებარეობს, ყოველთვის დგას იმ დიდი არჩევანის წინაშე, რომელიც მის აწმყოს და მომავალს განსაზღვრავს. ქრისტეს შობამდე საქართველოს გარკვეული კავშირი ჰქონდა სპარსეთთან, იყო რომის გავლენაც; შემდეგ იყო ბიზანტია, არაბები, სელჯუკები, მონღოლები, თურქები. ეხლა კვლავ არჩევანის წინაშე ვდგავართ: აქეთ რუსეთი, იქით – ევროპა, ამერიკა, რასაც დასავლეთს უწოდებენ დღეს. რა არჩევანს აკეთებს ერი? იცვლებოდა თუ არა ჩვენი მრავალსაუკუნოვანი არჩევანი იმისდა მიხედვით, ვინ ვის ენაცვლებოდა: აღმოსავლეთიდან სპარსეთს – მონღოლეთი, დასავლეთიდან რომს – ბიზანტია, სამხრეთიდან არაბებს – სელჯუკები, ბოლოს – სპარსეთი და თურქეთი, ჩრდილოეთიდან კი – რუსეთი. 15 საუკუნის მანძილზე, მეტი თუ არა, ქართველ ერს არ შეუცვლია თავისი ეროვნულ-კულტურულ-სარწმუნოებრივი ორიენტაცია, ის არჩევანი, რომელიც თავისუფლად, ძალდატანების გარეშე გააკეთა. ვგულისხმობ ქრისტიანულ სწავლამოდღვრებას, სარწმუნოებას. ეს არჩევანი ცხადად გამოვლინდა კულტურის სფეროში, არქიტექტურასა და მხატვრობაში, მწერლობაში (ავიორგაფია, ჰიმნოგრაფია) და გალობაში, საკანონმდებლო სამართლებრივ აქტებში. საწინდარი ამ არჩევანისა განცხადებული იყო პირველ საუკუნეში, როცა უფლის კვართი მობრძანდა საქართველოში და როდესაც მოციქულები ანდრია პირველწოდებული და სიმონ კანანელი, ბართლომე, თადეოზი და მატათა შემოვიდნენ ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა მხარეში და იქადაგეს სახარება. საუკუნეების მანძილზე გვაიძულებდნენ არჩევანის შეცვლას. მოწამეობის და სისხლის ფასად ვუერთგულეთ ჩვენს თავისუფალ არჩევანს – უფალს, შემოქმედს ცისა და ქვეყნისა, და მის სიტყვას.

დღეს თავაზიანად თავს გვახვევენ ახალ არჩევანს – ორიენტაცია ავიღოთ ევროპულ ღირებულებებზე. ზნეობრივი კატეგორიები, სულიერი ღირებულებები არ ექვემდებარება გეოგრაფიულ ადგილმდებარეობას. ქრისტიანობა საქართველოში დასავლეთიდან შემოვიდა. მაშინ ჩვენ ავირჩიეთ არა ევროპა და ევროპული ღირებულებები, არამედ უფალი და მისი

სიტყვა, სჯული, რომელიც იმ დროს ვრცელდებოდა ევროპაში. I საუკუნეში ეს პროცესი ნაკლებად ჩანდა, ძლიერი იყო წარმართობა, მაგრამ IV-V საუკუნეებში უკვე განცხადდა. ევროპის გაქრისტიანებამ, რომის იმპერიაში ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებამ მიიზიდა საქართველო ამ არჩევანისკენ. რომი ახალ რომად იქცა, საქართველოში მოციქულების მიერ დათესილი ჭეშმარიტი სარწმუნოების მარცვლები უხვად აღმოცენდა წმიდა ნინოს ქადაგებით და ასურელი მამების მოღვაწეობით. დღევანდელი „ევროპული“ ღირებულებები, რომლებსაც გვთავაზობენ, განსხვავდება ქრისტიანული ღირებულებებისგან. გვხიბლავენ იმით, რომ ეს თანამედროვეა, პროგრესულია. რა არის საზომი თანამედროვეობის ან პროგრესულობის? 15 საუკუნე მტკიცედ ვიდექით ერთ სარწმუნოებაზე, ერთგული ვიყავით იმ არჩევანის, რომელიც იძულების გარეშე გავაკეთეთ, და ვერავითარი ზეწოლა, კულტურული თუ სამხედრო ძალისმიერი, ამ არჩევანს ვერ ცვლიდა ვერც ბიზანტიის იმპერიის არსებობის დროს და ვერც მისი დაცემის შემდეგ. არაბთა, თურქთა თუ სპარსთა ბატონობის დროს იძულებით თუ ზეწოლით ხდებოდა ქართველთა გარკვეული ნაწილის გამაჰმადიანება, მაგრამ ის, რასაც ეწოდა საქართველო, დარჩა ქრისტიანული. საქართველოს დეფინიცია ჩამოყალიბებულია საუკუნეების წინ: „ქართლად ფრიადი ქვეყანა აღირაცხების, რომელსა შინა ქართულითა ენითა უამი შეიწირვის და ლოცვა ყოველი აღესრულების“. ეს ეროვნულ-სარწმუნოებრივი დეფინიცია ძალაშია დღემდე. რა არჩევანი გავაკეთეთ დღეს? მივიღოთ ახალი შემოთავაზება? ევროპულ ღირებულებებზე გადასვლით ქართველი ერის მენტალობა თუ შეიცვლება, საქართველო აღარ იწოდება ქვეყანად, „რომელსა შინა უამი ქართულითა ენითა შეიწირვის“. პოლიტიკურ-ეკონომიკურ კონიუნქტურას თუ ავყვებით, შეიძლება ვცვალოთ ღირებულებები: ევროპული, აზიური, აფრიკული, ამერიკული, ავსტრალიური და ნებისმიერი სხვა.

რა სხვაობაა ე.წ. ევროპულ ღირებულებებსა და ქრისტიანულ ღირებულებებს შორის, რომელზეც დგას ჩვენი ერი საუკუნეების მანძილზე და რომლის საფუძველზეც ჩამოყალიბდა ჩვენი კულტურა, ჩვენი მენტალობა? რატომ არის მიუღებელი არჩევანი, რომელსაც დღეს პოლიტიკური მოღვაწეები გვთავაზობენ? „ევროპული“ ღირებულებები, ერთი მხრივ, თავის თავში შეიცავს ქრისტიანული ღირებულებების ნატამალს და მეორე მხრივ, არაქრისტიანულს და ანტიქრისტიანულს. უპირველეს ყოვლისა, ანტიქრისტიანული არის ადამიანის უფლებების დაცვის საბაბით, შემწყნარებლობის ნიღბით არატრადიციული სექსუალური ორიენტაციის პროპაგანდა, გავრცელება და სოციალურ ფენომენად გადაქცევის მცდელობა. პათოლოგიურ გადახრას ადამიანში გამოწვევის შემთხვევაში აქვს ადგილი, ამას არავინ უარყოფს. ეს მოვლენა მოსახლეობის სხვადასხვა სოციალურ ფენებში, ერთად აღებული, 1%-ს არ

შეადგენს. ეს არის მუტაცია, მუტანტები არ მრავლდებიან. მათ გამო ერი ორიენ- ტაციას არ შეიცვლის. ე.წ. ევროპული ღირებულებები პათოლოგიური გადახრის დაკანონებას მოითხოვენ, პარადების მოწყობით ზეწოლას ახდენენ საზოგადოებრივ ცნობიერებაზე და ცდილობენ გაუკუღმართებული ურთიერთობების დანერგვას სწავლების სახით სკოლებში. ფიზიოპათოლოგიური გადახრის სოციალურ მოვლენად აღიარება დაგმობილია ღვთის მიერ როგორც ძველი აღთქმის, ისე ახალი აღთქმის წიგნებში; ასევე სხვა რელიგიები, იუდაიზმი იქნება თუ მაჰმადიანობა, ამ მოვლენას ერთხმად უარყოფითად აფასებენ. რა არის ჩვენთვის დღეს საქართველოს გზა, რომლითაც უკვე 15 საუკუნეზე მეტია მოვლივართ, რის გამოც ბევრი სისხლი დაგვიღვრია, ბევრი განსაცდელი გადაგვიტანია?! თანამედროვე ქართველი პოლიტიკოსები გვთავაზობენ, ძველი გზა წარსულში დავტოვოთ და ავირჩიოთ ის, რომელიც დრომ მოიტანა. რაც დრომ მოიტანა, ის შეიძლება დრომ განაქარვოს. გზა, რომელიც ღვთისგან დაშორებას და ღვთისადმი დაპირისპირებას ქადაგებს, სიკეთეს არავის მოუტანს. რუის-ურბნისის ძეგლის წერაში, მეფე დავით აღმაშენებლის დროს, ითქვა: იქ, სადაც ადამიანთა შორის გაუკუღმართებული ურთიერთობები გამრავლდა, ის ერი და სახელმწიფო დაიშალა და დაინგრა. წარღვნის წინაპერიოდს გავიხსენებთ, თუ წარღვნის შემდგომ, ბაბილონის გოდლის შენების დროს, სოდომსა და გომორს, თუ სხვა ქვეყნების ისტორიას, შედეგი ერთია: ყველა ქვეყანა, რომელიც ამ გაუკუღმართებული ურთიერთობების პროექტიაციას და პროპაგანდას ეწეოდა, დაიშალა. იგივე ელის დღეს სამყაროს, რომელიც ამ გზას დაადგა. საქართველოს ეს გზა არ გამოადგება.

ჩვენ გვაშინებენ ჩრდილოეთით – „რუსეთი ამას და ამას გიზამთ თქვენ“... „რუსეთს ეს და ეს გაუკეთებია ჩვენთვის“... რუსეთთან საქართველოს აქვს სულ ცოტა ორსაუკუნოვანი ურთიერთობის ისტორია. მანამდე ეს კავშირი ეპიზოდურ ხასიათს ატარებდა. რუსეთთან მიმართებაში გადამწყვეტი იყო ის, რომ საქართველო ამ ურთიერთობებში არ იცვლიდა 15 საუკუნის წინ არჩეულ გზას. ასე ფიქრობდა ერეკლე II. ობიექტურად, ფართო მასშტაბით თუ განვიხილავთ, ისტორიულმა პროცესმა დაადასტურა, რომ საქართველოსთვის ეს პერიოდი დადებითი იყო. ბევრი აკრიტიკებს და განიკითხავს ამ პერიოდს. ჩვენ გთავაზობთ შედარებითი ანალიზის საფუძველზე მსჯელობას. უფალი გვეუბნება: „ხე ნაყოფით იცნობა“. ქართველ პოლიტიკოსებს რატომღაც არ უნდათ ნაყოფის მიხედვით განსჯა. ქართველი ერი, რომელიც იცავდა არჩეულ გზას, XVIII საუკუნის ბოლოს თურქების, სპარსელების, ლეკების შემოსევების შედეგად ფიზიკური განადგურების პირამდე იყო მისული. საქართველოში დარჩენილი იყო მილიონზე ნაკლები მოსახლეობა. ერთი საუკუნის მანძილზე, XIX საუკუნეში, მოსახლეობა სამჯერ გაიზარდა, ქართველობა 3 მილიონზე მეტი გახდა და

სარწმუნოება არ შეუცვლია. ღვთის განგებამ რუსეთის იმპერიის ფარგლებში მოქცევით ქართველი ერი ფიზიკურ განადგურებას გადაარჩინა, ერმა არ დაკარგა არც ენა და არც სარწმუნოება, შექმნა თანამედროვე ქრისტიანული კულტურა. ამის საპირისპიროდ ქართველი ერის ნაწილი, რომელიც თურქების მიერ იყო დაპყრობილი, გამრავლდა გათურქების გზით, დაივიწყა მშობლიური ენა, დამწერლობა, შეიცვალა სარწმუნოება, კულტურულ სფეროშიც ვერაფერი შექმნა. უცხო ტომელთა შემოსევების შედეგად საქართველოში დანგრეული იყო ტაძრები, ქართველი მეფეები ხშირად სრულიად დამოკიდებულნი იყვნენ შაჰის თუ სულთნის ნებაზე – ცოცხლებს დატოვებდნენ მათ თუ სიკვდილით დასჯიდნენ, გადაასახლებდნენ თუ აწამებდნენ. ამის მაგალითები მრავლად გვაქვს. რუსეთს ბრალად ედება საქართველოს სამეფოს გაუქმება – დიდი დანაშაულია, მაგრამ ვინც იცის ისტორიული მასალები, იცის, რომ ამ დანაშაულში გარკვეული წვლილი ჩვენს იმდროინდელ პოლიტიკურ ელიტასაც მიუძღვის. რუსეთმა გააუქმა ჩვენი ეკლესიის ავტოკეფალია – დიდი დანაშაულია, დიდი შეცდომაა რუსეთის იმპერიისა, მაგრამ ამას არ მოჰყოლია ტაძრების ნგრევა, მონასტრების აოხრება და ზოგადად, ქრისტიანობის დევნა საქართველოში, პირიქით, ქართველი თავადების მიერ მიტაცებული საეკლესიო მიწები ეკლესიას დაუბრუნდა, გაიხსნა სამრევლო სკოლები, აღდგა მონასტრები, ტაძრები: ბეთანია, ზარზმა, ჭულევი და სხვა მრავალი, და შესაბამისად, აღდგა სასულიერო განათლების კერები, სემინარიები. XIX საუკუნის მანძილზე მოღვაწეობდნენ ისეთი დიდი სასულიერო პირები, როგორებიც იყვნენ გაბრიელ ეპისკოპოსი, ალექსანდრე ოქროპირიძე, ჩვენი ეკლესიის პირველი პატრიარქები იყვნენ ისინი, ვინც მღვდელმთავრის ხარისხი და სასულიერო განათლება სწორედ ეგზარხოსობის ხანაში მიიღეს.

სამწუხაროდ, ვრცელდება მოარული შეხედულება, რომ რუსებმა შურის გამო გადაათეთრეს ჩვენი ტაძრები და ქართულ ენაზე წირვა-ლოცვა აკრძალეს. ეს განცხადება ვიდაცამ ოდესღაც გაავრცელა და ბევრმა აიტაცა ისე, რომ არც გაანალიზა, რაში იყო საქმე. ზოგადად ტაძრები კი არ იყო გადაათეთრებელი, არამედ როდესაც რუსეთის მეფე ეწვია საქართველოს, გზაზე, სადაც უნდა გაეგლო და დაზიანებული იყო ფრესკები – ფრესკების ფრაგმენტები იყო დარჩენილი – აი, ის ტაძრები გადაათეთრეს, რომ მეფის თვალში ეს ტაძრები უყურადღებოდ არ წარმოჩენილიყო, და დაკიდეს ხატები, რადგან ფრესკების აღდგენის, რესტავრაციის და ხელახალი მოხატვის საშუალება არ იყო, თუმცა სიონის, სამების, მამადავითის ტაძრები მოხატეს. ქართულ ენაზე წირვა-ლოცვის აკრძალვის შესახებ ვიტყვით: სწორედ XIX საუკუნეში დაიბეჭდა ის საღვთისმსახურო წიგნები, რომლითაც დღესაც სარგებლობს საქართველოს ეკლესია. რისთვის იბეჭდებოდა, თუ

ქართულად მსახურება აკრძალული იყო? რუსეთის იმპერიამ ვერ აკრძალა ბეჭდვა ქართულ ენაზე? ვის უნდა წაეკითხა, თუკი დაუშვებელი იყო ტაძრებში ქართულად მსახურება? სლავურად მსახურება სრულდებოდა საკათედრო ტაძრებში და იქ, სადაც რუსულენოვანი მრევლი იყო, სამხედრო გარნიზონის სობოროში, რუსების მიერ აშენებულ ტაძრებში: მიხეილ ტვერელის, ალექსანდრე ნეველის, იოანე ღვთისმეტყველის და სხვ. თუ გავეცნობით გაბრიელ ეპისკოპოსის ან ალექსანდრე ორქოპირიძის ქადაგებებს, უმრავლეს შემთხვევაში, ქართულად არის წარმოთქმული. ქართველ მრევლს მიმართავდნენ და ქართველ ერს მოძღვრავდნენ ქართულად. ესეც მეტყველებს იმაზე, რომ ქართული ენა ზოგადად არ იყო აკრძალული. ასევე ქართული საეკლესიო გალობა – მისი კანონიკურობა რუსეთის სინოდმა აღიარა და ეგზარხოსმა მისცა საგანგებო კურთხევა, რომ სწორედ ეს კანონიკური ქართული გალობა არა მარტო ოჯახებში ეგალობათ, არამედ სკოლაშიც ესწავლათ. ამას ვერ ვიტყვით თურქეთის იმპერიის ფარგლებში მოქცეული საქართველოს ნაწილის შესახებ.

რუსოფობიის გარკვეული ტალღა ცდილობს შავ ფერებში წარმოაჩინოს რუსეთის იმპერიის ბატონობის პერიოდი საქართველოში და რატომღაც სრულიად მივიწყებას ეძლევა სხვა იმპერიების ბატონობა საქართველოში, მონღოლი იქნება, სპარსი, არაბი თუ თურქი. მაშინ რა მდგომარეობაში იყო ეკლესია და მთლიანად ქართველი ერი? ყველა იმპერიას აქვს თავისი მიზნები, თავისი ინტერესები, მას სულაც არ ედარდება შენი კულტურული მემკვიდრეობა, ისტორიული წარსული და ა.შ. მაგრამ როცა ჩვენ ვადარებთ ამ იმპერიების ბატონობის ნაყოფს, შედეგს და კვალს ჩვენი ერის ისტორიაში, თუ ვიქნებით ობიექტურები, დავინახავთ, რომ ქართველი ერისთვის ღვთის განგება, რომლის გამოც ჩვენი ქვეყნის დიდი ნაწილი რუსეთის იმპერიის ფარგლებში აღმოჩნდა, დადებითია, არა მარტო იმიტომ, რომ დემოგრაფიული მდგომარეობა ოდნავ გამოსწორდა, არამედ ერის კულტურა განვითარდა; შეიქმნა ქართული კლასიკური ხელოვნება, ლიტერატურა, პოეზია, მხატვრობა... აღარაფერს ვამბობ შემდგომში მეცნიერებათა აკადემიის, უნივერსიტეტის, კონსერვატორიის, სამხატვრო აკადემიის დაარსებაზე – ეს ყველაფერი გაიხსნა და დაარსდა და მოქმედებდა სწორედ რუსეთის იმპერიის წიაღში. იმპერიის მხრიდან იყო წინააღმდეგობა, იყო დამცირება, უსამართლობა – ამას არავინ არ უარყოფს, მაგრამ საბოლოო ჯამში რუსეთის იმპერიის წიაღში ყოფნა უფრო სასიკეთო აღმოჩნდა ჩვენთვის, ვიდრე თურქეთის იმპერიისა საქართველოს იმ ნაწილისთვის, რომელიც მის მიერ იყო დაპყრობილი. რატომღაც ამ შედარებას ჩვენ ვერიდებით, არ გვინდა დღეს ამის გახსენება. ისტორიული ფაქტები გემოვნების საკითხი არ არის, თავს ნუ ვიტყუებთ! რა მოგვიტანა რუსეთთან დაპირისპირებამ და რა შედეგი მივიღეთ თურქეთთან დამეგობრებით დღეს? ჩვენი ქვეყნის ნაწილი

ოკუპირებულია და ერთ-ერთი პრიორიტეტი – სოფლის მეურნეობა – დაქცეულია. თურქეთის ენერგეტიკული პოტენციალის გაძლიერებისათვის ჩვენს ქვეყანას ეკოლოგიური კატასტროფის წინაშე ვაყენებთ,

პანთურქისტული იდეის განხორციელების შემთხვევაში ჩვენ აღმოვჩნდებით სატრანზიტო კუნძული თურქეთსა და თურქმენეთს შორის. ჩვენი ქვეყნის თურქიზაცია დაწყებულია. ევროპა ამისგან არ დაგვიცავს.

ჩვენ არ გამოვრიცხავთ იმას, რომ თურქეთში მყოფი ქართველები, ვისაც ჯერ კიდევ გააჩნია ეროვნული მენტალობა, ოდესმე, თურქეთის იმპერიის დაშლის შემთხვევაში, შეიძლება დაუბრუნდნენ ისტორიულ გზას, რომელიც ქართველმა ერმა აირჩია. ეს გზა ჩვენთვის არ უკარნახია არც მონღოლს, არც არაბს, არც სპარსელს, არც თურქს, არც რუსს, არც ევროპელს. ეს იყო ჩვენი არჩევანი. საუკუნეების მანძილზე ამ არჩევანის ერთგულები ვიყავით, მიუხედავად მრავალი მსხვერპლისა. ალბათ სწორედ ამიტომ უფალმა განაგო ჩვენი ერის გადარჩენა ფიზიკურად, სულიერად, ზნეობრივად, ეკონომიკურად რუსეთის იმპერიის წიაღში. ეს ღვთის განგების საკითხია და წინ ნუ აღვუდგებით მას. ევროპა გვთავაზობს შესვლას მის ერთობაში – ევროპის გაერთიანებულ ქვეყნებში. რა საშიშროებას წარმოადგენს ეს? არავითარს! ეკონომიკურად, სამათლებრივად შესაძლოა ეს უკეთესი იყოს ჩვენთვის, თუმცა დასაფიქრებელია, რატომ აღმოჩნდა ევროპის რამდენიმე ქვეყანა მძიმე ეკონომიკურფინანსურ კრიზისში?! ევროპა გვპირდება, რომ იქნება გარკვეული გარანტი ჩვენი დაცვისა რუსეთის ექსპანსიისგან. დღემდე ევროპამ საქმით არ დაგვიცვა და ვერც დაგვიცავს. როდესაც რუსეთში რევოლუცია მოხდა, საქართველოში ხან გერმანული კორპუსი შემოვიდა, ხან ინგლისური, მაგრამ ვერცერთმა ვერ დაგვიცვა ჩვენ ბოლშევიკების ექსპანსიისგან. ბოლშევიკების იდეოლოგია ევროპიდან იყო ექსპორტირებული რუსეთში. რუსეთი თვითონ აღმოჩნდა მსხვერპლი ევროპაში გავრცელებული ათეიზმისა და სოციალურ-კომუნისტური იდეებისა. ევროპამ და ამერიკამ დააფინანსეს რევოლუცია რუსეთში. იმედი, რომ ევროპა გარანტი იქნება ჩვენი დაცულობისა რუსული იმპერიული ზრახვებისაგან, ჯერჯერობით არაფრით არ დასტურდება. სიტყვიერი დაპირების სანაცვლოდ ევროპა ჩვენგან ითხოვს დასავლეთში მიღებულ სამართლებრივ ნორმებთან ერთად ადამიანებს შორის გაუკუღმართებული ურთიერთობების ნორმად აღიარებას და ამა თუ იმ სახით პროპაგანდას, რაზედაც ზემოთ უკვე ვისაუბრეთ. ჩვენ გვაყენებენ არჩევანის წინაშე – გადავუხვიოთ ისტორიულ გზას, ქრისტიანულ გზას და მოვახდინოთ აღრევა ქრისტიანობისა ანტიქრისტიანობასთან, ზნეობისა – უზნეობასთან, ღვთის სათნო ცხოვრებისა – ღვთის საგმობ ცხოვრებასთან. ამგვარი შინაგანი განხეთქილება კარგს არაფერს მოუტანს ჩვენს

ერს. ევროპულ ღირებულებათა შორის უმთავრესად ითვლება ადამიანის უფლებების დაცვა. რატომღაც ადამიანთა უმრავლესობის უფლებების საწინააღმდეგოდ მთავრობები იძულებით ითხოვენ გაუკუღმართებულ ურთიერთობების დაკანონებას. თვით ევროპაშიც კი, საფრანგეთში, გერმანიაში ხალხი ერთსქესიანთა ქორწინებებისა და ერთსქესიან დაქორწინებულებისათვის ბავშვის მიშვილების დაკანონების წინააღმდეგ გამოვიდა. დემოკრატიულმა ევროპამ ამ შემთხვევაში ხალხის პროტესტის მიუხედავად მაინც მიიღო ანტიქრისტიანული კანონები, ხალხის გამოსვლა კი დაარბია. ამას უწოდებს ევროპა ადამიანის უფლებების დაცვას – ე.ი. 1%-ის პათოლოგიური გადახრები ვაქციოთ ნორმად და რაც ბუნებითი ნორმაა, იმის უფლებები შევზღუდოთ. ეს არის ევროპული ღირებულება? დასავლეთი სიტყვის თავისუფლების დეკლარირებას ეწევა, მაგრამ რატომღაც სიტყვის თავისუფლებად მიაჩნიათ მარტო თავისი პოზიციის ქადაგება. ხოლო როდესაც ეკლესია აიმაღლებს ხმას და თავის სიტყვას იტყვის, ცდილობენ ყველა ტრიბუნიდან ჩაახშონ იგი. მათი პოზიციის მიხედვით, მარტო ეკლესიას, ქრისტიან ქართველ ადამიანს არა აქვს თავისი აზრის გამოხატვის უფლება. ეს უცნაური დაპირისპირება, ცნობიერების დეზორიენტაცია საზიანოა ქართველი ერისთვის, მის მიერ არჩეული მრავალსაუკუნოვანი გზით სვლისთვის. შევაჯამებთ ჩვენს საუბარს: ქართველი ერის გზა საუკუნეების მანძილზე იყო ქრისტიანობა, მართლმადიდებლობა, რომელიც მან აირჩია ძალადობრივი ზეწოლის გარეშე და სხვა გზა, მიუხედავად მრავალმხრივი იძულებისა, არ მიიღო. სხვა გზას ძალით და ხიბლით თავს თუ მოგვახვევენ, ქართველი ერი დაკარგავს თავისი ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი არსებობის საფუძველს. ეს იქნება კატასტროფა ჩვენი ერისთვის. დღეს ჩვენ კვლავ ვდგავართ არჩევანის წინაშე, აღმოსავლეთსა და დასავლეთს შორის, ჩრდილოეთსა და სამხრეთს შორის. ამიტომ ობიექტური საზომებით უნდა შევაფასოთ, რა ემსახურება ნამდვილად ჩვენს კეთილდღეობას, მომავალს, ჩვენი თვითმყოფადობის გადარჩენას, შენარჩუნებას და განვითარებას. შეძლებს თუ არა ქართველი ერი ქვეყნებისა და ერების მსოფლიო მასშტაბის ერთობაში თავისი სიტყვის თქმას, ხალხთა მრავალფეროვნებაში თავის გამოხატვას, თუ გაითქვიფება ამსოფლის გაურკვეველ ღირებულებებში, რომლებსაც „თანამედროვეს“ „პროგრესულს“ უწოდებენ. არსებობს თანამედროვეობის ერთი ობიექტური საზომი – ეს არის ღვთის სიტყვა, ღვთის მცნება, სჯული, მარადიული ცხოვრების კანონი, რომელიც უარყოფითად აფასებს ადამიანის დაცემას, გაუკუღმართებულ ცნობიერებას, ხედვას და ქმედებას, ამიტომ ღვთისგან დაშორებას პროგრესს კი არა, არამედ დეგრადაციას უწოდებს. იმედს გამოვთქვამთ, რომ ერი ერთგული დარჩება თავისი ისტორიული არჩევანისა და მონახავს თავის თავში ძალას, რათა დაიცვას თავისი ისტორიული, კულტურული და სარწმუნოებრივი თვითმყოფადობა, როგორც

იყო აქამდე. ამ შემთხვევაში უფალი განაგებს ჩვენს გადარჩენას. შეკითხვა: ამ პროცესში რა არის თითოეული ჩვენგანის, როგორც ქრისტიანის და მოქალაქის, ვალი?

გვევალება, რომ თითოეული ადამიანი იყოს ქრისტიანი, რადგან ღვთის ხატად არის შექმნილი. ეს რას ნიშნავს? არის კურთხევა ღვთისა: „აღორძინდით, გამრავლდით, აავსეთ ქვეყანა და დაუფლეთ მას“, ე.ი. უნდა გამრავლდე. შემდეგი კურთხევაა: „დაიცავი მცნებები“; ამასთან ერთად არის კურთხევა: „შენს ქვეყანას მოუარე, უპატრონე და დაამუშავე, აღორძინე“. თუ შენ გამრავლდები, მცნებებს დაიცავ და ზნეობრივი იქნები, თუ შენ უფალთან ერთობაში იქნები და ღვთის კურთხევას შეასრულებ, მაშინ ერი გადარჩება. ცხადია, ყველა არ ცხოვრობს კურთხევით, მცნებების დაცვით, მაგრამ ამბავი აბრაამის უფლისადმი ვედრებისა სოდომის გადარჩენის თაობაზე გვახსენებს: „ათი მართალი რომ ყოფილიყო სოდომში, არ დაიღუპებოდა ქალაქი“, ანუ მცირედი მართლისა სჯობია ცრუთა სიმრავლეს. ეს მცირედი ღვთის წინაშე უფრო ღირებულია, ვიდრე მრავალი არამართალი. ამიტომ თითოეული ქართველის პასუხისმგებლობა ღვთის წინაშე არის ამ ისტორიულად გაკეთებული არჩევანის და შესაბამის გზაზე სვლის დაცვა. ქართველმა უნდა შეასრულოს ის, რაც ღვთისგან არის კურთხეული. ეს ყველა ერზე ითქმება. ერში ღვთისადმი ერთგული მცირედი ნაწილი თუ იქნება, მაშინ იგი დარჩება თავის ისტორიულ გზაზე და ღვთისგან იქნება დაცული. თითოეული ადამიანის შინაგანი ბრძოლის შედეგად ხდება არჩევანის გაკეთება და დადასტურება ერის არჩევანისა. საღმრთო ისტორიაში ჩვენ ამის მრავალი მაგალითი გვაქვს. პასუხისმგებლობა თითოეული ადამიანისა იმაში მდგომარეობს, რომ იყოს ქრისტიანი, რადგან დაბადებით, როგორც საუკუნეების წინ ითქვა, ყველა ქრისტიანია.

ცხოვრების მანძილზე ადამიანს მრავალგზის უხდება არჩევანის გაკეთება. არის არჩევანი თვითნებური, ნაკარნახევი ემოციით, ვნებით ან გაბატონებული ცნობიერებით და არის არჩევანი ღვთის განგებით და არა ადამიანური ლოგიკით ნაკარნახევი. ამ არჩევანის სისწორე საუკუნეებში ცხადდება. წარსულ მოვლენათა შედარებითი ანალიზი არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი არგუმენტი გაცნობიერებული არჩევანის გაკეთებისას აწმყოში. წინა საუბრისას ჩვენ შევეხეთ ქვეყნის საგარეო ურთიერთობათა არჩევანის სფეროს. დღეს გთავაზობთ ქვეყნის შიდა ურთიერთობების შედარებითი ანალიზის ზოგიერთ ასპექტს, რომელიც დაგვეხმარება არჩევანის გაკეთებისას დღევანდელ ვითარებაში. პირველ რიგში, გავიხსენოთ ჩვენი ერის ისტორიული საწყისები, რომელიც საუკუნეების მანძილზე აისახა ჩვენს ცხოვრებაში. ბაბილონიდან წამოსული თარგამოსიანები რითი ხდებიან ცნობილები? იმით, რომ შეებრძოლებიან ნებროტს, პირველ ხელმწიფეს, პირველ იმპერიას, ხოლო ნებროტის მკვლელობის შემდეგ, თავს აფარებენ მთას და აშენებენ ციხე-სიმაგრეებს

ნებროტიანთა შიშის გამო. თარგამოსის შვილებს აერთიანებდათ რწმენა ერთი უხილავი ღმერთისა, ცისა და ქვეყნის შემოქმედისა. შემდგომში იმპერიის წინააღმდეგ ბრძოლაში ერთობა შეიცვალა ურთიერთდაპირისპირებით და სარწმუნოებრივი ცნობიერების რღვევით, მრავალღმერთიანობით, რასაც ერის დაძაბუნება მოჰყვა. გმირების ადგილს იკავებენ მთავრები, მათ კი ენაცვლებიან მამასახლისები.

ბოლშევიკური რუსეთის იმპერიის წინააღმდეგ ბრძოლაში ქართველები ერთად ვიყავით, ხოლო როცა დამოუკიდებლობა მოვიპოვეთ, ერთმანეთს დავუპირისპირდით და გამაერთიანებელი მართლმადიდებლობის წილ მრავალი სახის აღმსარებლობა გავრცელდა ჩვენ შორის. დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა და ერთმანეთთან დაპირისპირება, ძალაუფლების მოყვარულობა და თავნებობა – ამ თვისებების გამო ხანგრძლივად ვერ ვძლიერდებით და ვერ ვინარჩუნებთ სახელმწიფოებრივ მდგრადობას. აბსოლუტიზმს ვერ ვეგუებით და კუთხურობას კატასტროფამდე მიყვავართ. ვისაც მთავარ მტრად მივიჩნევდით, მის წინააღმდეგ ვერთიანდებოდით მეზობელ ერებთან: სომხებთან, ოსებთან... მაგალითად, სპარსეთის წინააღმდეგ, მაგრამ ესეც ეპიზოდურად. ხანგრძლივად არც ჩვენს მეზობლებთან ვინარჩუნებთ ერთობას. ექვსი ენა იყო ოდესღაც გავრცელებული საქართველოში და ქართულმა დანარჩენი ენების ასიმილირება მოახდინა, ლექსიკურად გამდიდრდა, ინტერნაციონალური ხასიათი ისე შეიძინა, რომ თვითმყოფადობა არ დაკარგა. ეს ხასიათის უნივერსალიზმის მაჩვენებელია. მაგრამ ქვეყნის გარეთ ფესვებს მოწყვეტილი ქართველი ადვილად ადაპტირდება და თავად ასიმილირებას განიცდის.

ქვეყანაზე დამწერლობის სხვადასხვა სისტემა არის შექმნილი, მაგრამ ჩვენ ავირჩიეთ ღვთივკურთხეული ანბანური სისტემა, მსგავსი იმისა, რომელიც ღმერთმა აკურთხა სინას მთაზე, როდესაც მოსე წინასწარმეტყველს სჯულის ორი ფიცარი გადასცა. მეცნიერები მას ფინიკურს უწოდებენ, თუმცა სინას სჯულდება მოხდა მანამდე, სანამ ებრაელები აღთქმულ ქვეყანაში შევიდოდნენ და ფინიკიელებს გაიცნობდნენ. ზოგიერთ ერს ორი დამწერლობა აქვს: გერმანელებს – ლათინური და გოთიკური, სომხებს – გრაბარი და თანამედროვე ქართველებმა სამი შევქმენით. ერთსა და იმავე სისტემაში ჩვენ შეგვიძლია ახალი სიტყვის თქმა, ანუ აზროვნების ორიგინალობა გვახასიათებს. მეფე მირიანი და ვახტანგი თავის დროზე დაპირისპირებულები იყვნენ ბიზანტიასთან, მაგრამ ერთმა წიგნების შესწავლით და წმიდა ნინოს სასწაულებით, ხოლო მეორემ წმიდა ბერების შეგონებით შეცვალეს პოლიტიკური ორიენტაცია. მეფე მირიანი თავს იხრის ანტიოქიიდან ჩამოსული მღვდელმთავრის წინაშე, ხოლო მეფე ვახტანგი, ეპისკოპოს მიქაელისგან საჯაროდ შეურაცხყოფილი, მაინც ქრისტეს ეკლესიას აძლიერებს საქართველოში. იგივე შეიძლება

ითქვას მეფე გუბაზზე. ხელმწიფეთა თავმდაბლობა ღვთის გულისათვის და ერთგულება ჭეშმარიტი რწმენისადმი საწინდარია ღვთის განგებით ქვეყნის ერთობისა და ძლიერებისა.

წმიდა გრიგოლ ხანძთელის და ტაო-კლარჯეთის ბერების ღვაწლი საფუძველი იყო ქვეყნის აღდგენისა და აღორძინებისა არაბთა შემოსევების შემდეგ. ბაგრატ III ღვთის განგებით მერე გახდა ერთიანი საქართველოს მეფე. ხელმწიფის ძალაუფლების შესუსტება იწვევს ქვეყნის მხარეების განკერძოებას და ამასთან ერთად – ერის ზნეობრივ დაცემას. მეფე დავით ფსალმუნთმთქმელი და მანასე სინანულის მაგალითს გვაძლევენ, მაგრამ ცოტა მოიძებნება მეფეთა შორის, ვინც მათგვარად განიცდიდა თავის ცოდვებს. მეფე დავით აღმაშენებელმა, რომელიც ერის ზნეობრივ განწმედასა და აღორძინებას ემსახურა, სინანულის საგალობლები გვიანდერძა. მკაცრი საკუთარი თავის მიმართ მკაცრია ერის და ქვეყნის მტრების მიმართ, მაგრამ არა უღმობელი. ასეთი გემართებს ხელმწიფე. მეფე თამარი სიმდაბლითა და ღოცვით მებრძოლი და მოწყალებით მმართველი, მისთვის ყველაზე ძვირფას ღაღებს ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატს შესწირავს სინანულით იმის გამო, რომ დროული გულისხმიერება არ გამოიჩინა მთხოვნელი გლახაკის მიმართ, ე.ი. ქართველს შეუძლია ძალაუფლების მწვერვალზე იყოს დიდსულოვანი და სულგრძელი, მოწყალე და მართალი, ფსალმუნის სიტყვების, „წყალობასა და სამართალსა გაქებდე შენ, უფალო“ თანაზიარი. მაგრამ ვაი სამეფოს ფუფუნებით და დაუმსახურებელი ძალაუფლებით გახრწნილი, უზნეო და მზაკვარი მეფისგან!

თამარი და რუსუდანი, დედა-შვილი, ერთი სარკის წინაშე დგანან, ღვთის სიტყვითა და სჯულით, მიუკერძოებელი სამართლით განისჯებიან. ერთის ნაყოფი დიდებაა, მეორის კი – დაცემა; ერთის – ქვეყნის აყვავება, მეორის კი – დამხობა-გაპარტახება. მრავალი ცოდვა ჰქონდა დემეტრეს, მაგრამ განსაცდელის ჟამს იტვირთა ჯვარი ერის ხსნისათვის. ერის სიწმიდის დაცვისათვის აიღეს ჯვარი შალვამ, ბიძინამ და ელიზბარმა, შეთქმულებით გაერთიანებულებმა გაიმარჯვეს, ხოლო გარნისში გაყოფილ-დაპირისპირებულ-უდარდელები სასტიკად დავმარცხდით. ასი ათასი მოწამის სისხლით გვიხსნა ჩვენ უფალმა. მესხთა და ქართლელთა რაინდული ამბიციის გამო ღუარსაბ I-ის დასუსტებულმა ლაშქარმა ბასიანში უკან დაიხია. დავკარგეთ ტაო-კლარჯეთი და თითქმის მთელი მესხეთი.

რა ცხოვრებით ვცხოვრობდით ქართველები ვახტანგ გორგასლის დროს, რომ მისი მეუღლის აღმზრდელი სპარსი ქურუმი, ცეცხლთაყვანისმცემელი, აღფრთოვანებული ქრისტიანული სჯულის შესაბამისი ცხოვრებით, მოინათლა და გახდა საქართველოს ეკლესიის პირველმოწამე რაუდენი, ან რა წესი ნახა არაბმა აბომ მძევლად წაყვანილ ნერსეს ოჯახში, რომ დატოვა მაჰმადის სჯული, მოინათლა და ქრისტესთვის ეწამა და საუკუნეების

მანძილზე თბილისის მფარველად არის აღიარებული? ჩვენ სწრაფად ვეცემით და სწრაფად აღვდებით. გიორგი ბრწყინვალის დროს ქართველებს გვექონდა უფლება გაშლილი დროშებით, ცხენებზე ამხედრებულებს იერუსალიმში შესვლისა, ხოლო ერთი საუკუნის შემდეგ დაიწყო ჩვენი შევიწროება წმიდა მიწაზე და ვერც ჯვრის მონასტერი დავისხენით. დანაწევრდა საქართველო კუთხეებად, გაუთავებელმა ომებმა, თავდასხმებმა, გაჭირვებამ დაგვაკნინა და ვყიდდით ყველას და ყველაფერს, ოღონდ თავი გვერჩინა. მოთხოვნა იყო მონებზე – მონებად ვყიდდით ქართველი ქართველის შვილს; მოთხოვნა იყო ხატებზე – გაგბარცვეთ გელათი. გაჩნდა მოთხოვნა ტაძრების ნგრევაზე – ვანგრიეთ, ერთმანეთის დასმენაზე – ვასმენდით. დღეს რაზეც არის მოთხოვნა, იმაზე ვიყიდებით. ამგარებამ, ვეცხლისმოყვარებამ და პატივმოყვა- რებამ მოიცვა ერის ყველა ფენა. სცადა ილიამ ერის ზნეობრივი გაჯანსაღება – მოვკალით* პატრიარქი კირიონი არ დავინდეთ, ამბროსის კი გული გავუხეთქეთ. ექვთიმემ ეროვნული განძი შეგვიანახა და სამშობლოში დააბრუნა – შეგავიწროვეთ და დასაფლავებაზე მისვლა შეგვეშინდა. სულმდაბლობა გამრავლდა ჩვენში, დიდ- სულონება კი უცხოდ გვეჩვენება, გამონაკლისად. ყველას ზემოდან ვუყურებთ და ყველაზე ბოლოში აღმოვჩნდით. ომები იყო, გვანად- გურებდნენ, მაგრამ ვმრავლდებოდით და ჩვენს მიწა-წყალს ვიმკვიდრებდით. რამდენი ხანია, ომი აღარ ყოფილა და ვეღარ გავმრავლდით. ჩვენს მიწა-წყალზე სხვა მრავლდება და იმკვიდრებს მას.

საუკუნეებია მოვდივართ ჩვენი აგეარგიანობით. ერთი კეთილი მრავალ უკეთურს სძლევედა. რა დაგვემართა, როგორ დავძაბუნდით? ნუთუ ვეღარ აღვდგებით? ისევ უფალი და ჭეშმარიტი რწმენა, სიწმიდე და სიყვარული თუ გვისხნის ჩვენ, ღვთის მადლი თუ დაგვიფარავს ჩვენ, რადგან მცირედი მართლისა მეტია ცოდვილთა სიმრავლეზე. სიწმიდე და სიმართლე, სამშობლოს სიყვარული და შრომისმოყვარეობა ერში ოჯახური აღზრდით იწყება და ეს საფუძველი თუ ქვაკუთხედი ერისა და ქვეყნის კეთილდღეობისა უმეტეს შემთხვევაში დარღვეულია ჩვენში. თავადი თავის შვილს კეთილგონიერი, პატიოსანი მშრომელი გლეხის ოჯახში გზავნიდა აღსაზრდელად. დღეს უმრავლესობას თავადობის პრეტენზია აქვს და ვისთან ვაგზავნით შვილებს აღსაზრდელად? მშობლები ვეღარ იცლიან ამისთვის. თავისი დროის პოლიტიკურად თუ ეკონომიკურად წამყვანი ქვეყნის ორბიტაში მოქცევით, სპარსეთ- თურქეთი იყო, რუსეთი თუ ამერიკა-ევროპას, ვითვისებდით და ვითვისებთ მათგან კარგსაც და ცუდსაც. მათ მიმართ სერვილიზმმა პროვინციალებად გვაქცია, ვივიწყებთ და ვკარგავთ ჩვენი თვითმყოფადობის გზას და შელახულ პიროვნულ ამბიციებს სნობურ-სალონური უნაყოფო უქმი მეტყველებით ვიკმაყოფილებთ. ასე იყო ილიას დროს და რითი დამთავრდა?

ასეა დღეს და რა გველის? ხელისუფლებაზეა დამოკიდებული ბევრი რამ და ვის ხელშია სახელისუფლებო ბერკეტები?

თვითკრიტიკული სინანულით გამოგვაფხიზლოს უფალმა და განგვათავისუფლოს ერთმანეთის განკითხვისაგან. ჩვენი ხსნა ღვთისა და ჩვენს ხელშია.

* წინა წლებში ჩვენს ჟურნალში დაბეჭდილი იყო ილიას საპროგრამო წერილები: „ზოგიერთი რამ“, „რა გითხრათ, რით გაგახაროთ?!“, „ერი და ისტორია“, „ქვათა ღაღადი“, „საქართველოს მოამბეზედ“, „კატკოვის პასუხად“, „წერილები სახალხო განათლების საკითხებზე“, „ჩვენი ხალხი და განათლება“, „ერი და ისტორია“, „საახალწლოდ“, „ქართველი ერი და ღვაწლი წმიდისა ნინოსი“, „დავით აღმაშენებელი“.

მიმოვიხილეთ რა ზოგადად ჩვენი ქვეყნის წარსული და აწმყო, საგარეო და საშინაო პრობლემების აკარგიანობა, უპრიანია მომავლისაკენ მიმართული დღევანდელი კონკრეტული საქმიანობის გზები გავისხენოთ და შევაფასოთ პერსპექტივები.

პირველ რიგში, განვიხილოთ საყოველთაოდ აღიარებული ჩვენი პრიორიტეტები:

ისტორიულად საქართველო არა მარტო კავკასიის გეოპოლიტიკური ცენტრი იყო, არამედ სამეურნეო-ეკონომიკური და კულტურულ-საგანმანათლებლო, რადგან მეზობელი მცირე ერებისგან განსხვავებით მრავალი საუკუნის მანძილზე შედარებით სტაბილურ ჩამოყალიბებულ და განვითარებულ სახელმწიფო სტრუქტურებს ინარჩუნებდა.

მდგომარეობა შეიცვალა და დღეს საქართველო დემოგრაფიულად, პოლიტიკურად და ეკონომიკურად არათანაბარ მდგომარეობაშია რუსეთთან (მასში ჯერჯერობით შემავალ ჩრდილო კავკასიის ავტონომიურ რესპუბლიკებთან), თურქეთთან, აზერბაიჯანთან და სომხეთთან.

საქართველოს სახელმწიფოს უპირველესი ამოცანა დღეს არის პოლიტიკურ-ეკონომიკურ-დემოგრაფიული წონასწორობის აღდგენა-მიღწევა ორი მიმართულებით: 1) საგარეო ურთიერთობის დაბალანსებისა და 2) შიდა მდგომარეობის სწორი რეგულირების გზით. პირველისათვის საჭიროა დიპლომატიური კორპუსის კადრების უმაღლეს დონეზე მომზადება და საქართველოს გარშემო არსებული აღმატებული პოლიტიკურ-ეკონომიკური ძალების ინტერესთა გაწონასწორება ქვეყნის კეთილდღეობისა და განვითარების შენარჩუნებისათვის. მეორისთვის აუცილებელია ბუნებრივი პრიორიტეტების განვითარება დღეისათვის წამყვანი ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინებით. პირველ რიგში, ეს

პრიორიტეტები არის განათლება და სოფლის მეურნეობა, სახელდებულია ასევე ტურიზმი. სამივე პრიორიტეტის ერთდროულად განვითარება დიდ ინვესტიციებს მოითხოვს. თუ პირველ რიგში ტურიზმი განვითარდა, საქართველო სინგაპურიზაციის გზას დაადგება და ქართველი ერის ეთნიკურ-კულტურული თვითმყოფადობა ეჭვის ქვეშ დადგება. ამიტომ ვფიქრობთ, პირველ რიგში, განათლება და სოფლის მეურნეობა უნდა განვითარდეს სამართლებრივი სახელმწიფოს პირობებში. ბოლშევიკური რეჟიმით ზნეობრივად დაზიანებული საზოგადოება თუ არ გაჯანსაღდა, არ განიკურნა ანგარებისა და თვალთმაქცობისგან, ვერც განათლების სისტემა და ვერც სოფლის მეურნეობა ვერ მოემსახურება ქვეყნის კეთილდღეობას

განათლების სისტემაში ჩვენ ხუთ საფეხურს გამოვყოფთ:

- 1. საოჯახო და სკოლამდელს
- 2. სასკოლოს
- 3. პროფესიულ-ტექნიკურს
- 4. უმაღლესს
- 5. თვითგანათლებას

საოჯახო აღზრდა-განათლების სისტემა, რომელიც ისტორიულად იყო საფუძველი ახალი თაობის ზნეობრივ-სამართლებრივ-შრომით-პატივით-რიოტული აღზრდისა, დღეს პრაქტიკულად მოშლილია. ამის მიზეზები ცნობილია; სიტუაციის გამოსწორება შესაძლებელია თანამიმდევრული, მიზანმიმართული სტაბილური, სახელმწიფო მასშტაბის პროგრამის განხორციელების საშუალებით.

იგივე ითქმის სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების რეაბილიტაციის და იქ დასაქმებული პედაგოგების კვალიფიკაციის ამაღლების შესახებ.

სასკოლო აღზრდა-სწავლება და განათლება ორი ძირითადი პრობლემის წინაშე დგას. ეს არის:

- 1) განვითარებული ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინებით პედაგოგიური კადრების მომზადება, საგნობრივი პროგრამების, სახელმძღვანელოების მეთოდოლოგიების შემუშავება და შემდგომში მათი გამოცემა და სასწავლო პროცესში ჩართვა;
- 2) მატერიალურ-ტექნიკური და ფინანსური ბაზის უზრუნველყოფა.

პედაგოგიური კადრების მომზადება საჭიროებს ორსაფეხურიან სწავლებას: პირველი – შეიქმნას პროფესიულ-პედაგოგიური სასწავლებელი – კოლეჯი (2-3 წლიანი) სკოლადამთავრებულ ახალგაზრდებში პედაგოგიური ნიჭის და საგნობრივი ორიენტაციის გამოსავლენად; მეორე – ცალკე გამოიყოს პედაგოგიური უმაღლესი სასწავლებელი, მსგავსად სამხატვრო აკადემიისა, კონსერვატორიისა და თეატრალური ინსტიტუტისა,

საბაკალავრო და სამაგისტრო პროგრამებით. საბაკალავრო კურსი ძირითადად მოამზადებს საგნის მასწავლებელ-პედაგოგს, ხოლო სამაგისტრო კურსი ძირითადად – პედაგოგ-ფსიქოლოგს და მეთოდისტს. პედაგოგიური სასწავლებლების პროფესორ-მასწავლებლების შესარჩევად გამოცხადდეს კონკურსი და კონკურსში გამარჯვებულებმა გაიარონ კვალიფიკაციის ამაღლების კურსები. დაუშვებელია პედაგოგიური კადრების პოლიტიზება და საქართველოს ისტორიული ტრადიციული გზისადმი ნიჰილისტური დამოკიდებულება. საგანმანათლებლო სისტემის მენტალური სივრცე საპარლამენტო და საზოგადოებრივი ყურადღების სფერო უნდა იყოს. სახელმწიფომ უზრუნველყოს პედაგოგიური კადრების შრომის უმაღლესი ანაზღაურება.

სკოლები სასწავლო-ასაკობრივი საფეხურების შესაბამისად უნდა იყოს აღჭურვილი. ელემენტარული სკოლა (I-VI კლასები) განთავსდეს ცალკე შენობაში, რომელსაც თავისი ეზო ექნება. საბაზო სკოლისათვის (VII-IX კლასები) შეიქმნას სხვადასხვა სახის სახელოსნოები და საცდელი ნაკვეთები, მოსწავლის მიერ გამოვლენილი ნიჭის შესაბამისი განვითარებისათვის. საშუალო, ზედა სკოლა იყოს, მოსწავლის მიერ წინა წლებში გამოვლენილი ნიჭისა და შესაძლებლობების შესაბამისად სპეციალიზირებული სააბიტურიენტო მომზადებისათვის. პროფესიულ-ტექნიკური სასწავლებლები (კოლეჯები) ტერიტორიულად უნდა განთავსდეს რაიონებში და თავისი პროფილით ექვემდებარებოდეს რეგიონალურ სამეურნეო-სამრეწველო სპეციფიკას და ამასთან ერთად, სახელმწიფო ზოგად დაკვეთას, ვგულისხმობ, რაიონებში სპორტულ, სამხედრო და სოციალურ მუშაკთა კადრების მომზადებას.

უმაღლეს სასწავლებლებში აბიტურიენტების მისაღებად საკონკურსო ადგილები ქვეყანის პერსპექტიული სამუშაო ადგილების რაოდენობასთან შესაბამისობაშია მოსაყვანი. სახელმწიფო სტატისტიკური სამსახური ყოველწლიურად უნდა აქვეყნებდეს პროფესიული სამუშაო ადგილების მოთხოვნადობის ბიულეტენს, რათა აბიტურიენტმა გაითვალისწინოს მომავალში თავისი დასაქმების პერსპექტივები. დღეისათვის უმაღლეს სასწავლებელდამთავრებულთა რიცხვი ბევრად აღემატება დასაქმების შესაძლებლობას. ამგვარი დისპროპორცია ზრდის უმუშევართა რიცხვს და იწვევს მოსახლეობის გადატაკებას. უმაღლეს სასწავლებლებთან შეიქმნას ქვეყნისათვის პრიორიტეტული სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტები. შევიცარიის და ფინეთის მსგავსად თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარებით და დანერგვით გაძლიერდეს საქართველოს ეკონომიკური მდგომარეობა.

თვითგანათლება მხოლოდ პირადი მოტივაციით განისაზღვრება.

სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებით მოკლედ ვიტყვით. მიწა და ბუნებრივი რესურსები არის სახელმწიფო საკუთრება და არ გაიყიდება. მიწა სარგებლობაში მიეცეს სოფლის მოსახლეობას და სახელმწიფოსათვის პრიორიტეტულ საწარმოებსა და დაწესებულებებს. სამეურნეო საქმიანობისათვის დაწესდეს მოკლე და გრძელვადიანი საიჯარო ხელშეკრულებები. გრძელვადიანი ხელშეკრულება გაფორმდეს იმ ჯგუფთან, რომლის მოკლევადიანი პროექტი მიზნობრივად იქნება რეალიზებული და დადებითად შეფასდება. სოფლის საყოფაცხოვრებო და სამეურნეო სამუშაო პირობები უნდა გაუმჯობესდეს თანამედროვე ტექნიკური პროგრესის მიღწევების, წყალმომარაგების, მზისა და ქარის ენერჯის, მეურნეობაში ელექტრონული აპარატურის გამოყენებით და სოფელში დასაქმებულთა შრომის მაღალი ანაზღაურებით. შე- ჩერდეს სოფლის მოსახლეობის მიგრაცია ქალაქში და უცხო ქვეყნებში. სოფელი სამეურნეო საქმიანობით ისტორიულად და დღესაც არის გარანტი ქვეყნის სტაბილურობის. რაიონებში (რეგიონებში) სოფტექნიკის სადგურების ორგანიზებასთან ერთად სახელმწიფოს მიერ ან მისი დახმარებით კერძო ინვესტორების დაინტერესებით შეიქმნას სოფლის პროდუქციის გადამამუშავებელი საწარმოები და დასაქმდეს ადგილობრივი მოსახლეობა, შეიქმნას ჯიშების გამოყვანის და ბიოსასუქების წარმოების კვლევითი ლაბორატორიები და საჯიშე მეურნეობები. სახელმწიფოს ხელშეწყობით შეიქმნას ბიომეურნეობების ქსელი ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტის წარმოებისა და ექსპორტისათვის. ყოველივე ამისთვის სახელმწიფომ უზრუნველყოს შესაბამისი საკადრო პოლიტიკა და მიიღოს სათანადო ზომები საქართველოში წარმოებული საკვები პროდუქტის კონკურენტუნარიანობისათვის.

განათლების სისტემისა და სოფლის მეურნეობის წარმატებული საქმიანობით გაძლიერდება ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა, გამრავლდება მოსახლეობა და სწორი საგარეო პოლიტიკით უზრუნველყოფილი იქნება მშვიდობიანი გარემო საქართველოს ისტორიული გზით განვითარების და მისიის აღსასრულებლად.